

■ Апладысменты

ЯНА БЫЛА АКТРЫСАЮ...

Каб выйсці да людзей і крануць іх душы, трэба нешта мець і за ўласнай

Бяздушных актёраў не бывае. Інакш дарога да тэатра даўно б зарасла былнягом. Адчуваць, што ты патрэбны, што можаш уздзейнічаць на чалавека, пабуджаць яго на добрыя ўчынкі, на спагаду і ахвярнасць, прымушаць любіць бліжняга, заўважаць прыгожае — ці ж не заповітная мэта кожнага мастака? Да яе ён ідзе праз усё жыццё. Як зрабіць, каб глядач не заўважаў, што ты іграеш, а цалкам аддаваўся дзейству, успрымаў, быццам усё напраўду адбываецца? Не разбіраў тваю ігру, твае загані і памылкі, знаходкі і эфектныя выхадкі, а проста верыў, забыўшыся, што перад ім сцэна, а на ёй артысты? Толькі працай, неймаверна цяжкай і ўпартай, і, вядома ж, талентам, убачаным рэжысёрам і раскрытым актёрам, можна дасягнуць такога кантакту з тымі, хто прыйшоў у тэатр, хто чакае відовішча.

Тэатр заўсёды

прыцягваў

Людміла Іванаўна Пісарава, заслужаная артыстка Беларусі, актрыса Дзяржаўнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, амаль за чатыры дзесяцігоддзі, можна сказаць, «вывучыла» глядача. Вядома, не таго, што выпадкова зойдзе ў тэатр, а таго, сталага, хто прыходзіць сюды, як на свята. Яна ніколі яго не падманвала. Ніколі не падманваў яе і ён: апладысменты — заўсёдная ўзнагарода за праўду.

...Тэатр для Людмілы быў прыцягальны з юнацтва. Выступленні на самадзейнай сцэне, у народным тэатры, рэакцыя публікі давалі падставу спадзявацца на прафесіянальную работу. Яе запрашаў на вучобу ў тэатральна-мастацкі інстытут сам Канстанцін Саннікаў — пасля таго, як убачыў на рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці ў ролі Агаты Пустарэвіч у «Паўлінцы». Пабаялася, што жыццё будзе галоднае, бо дапамогі чакаць не

ны рух настаўнікаў. Вучылася апантана і з задавальненнем. З нецярпеннем і хваляваннем чакала той хвіліны, калі выйдзе на сцэну. А ў тэатры чаравалі народныя Аляксандр Ільінскі, Цімох Сяргейчык, Алена Радзялоўская, Яніна Глебаўская, Іосіф Матусевіч, Анатоль Шэлег, Анатоль Трус, Мікалай Звездачотаў, Алена Лагоўская! Студыйцаў займалі ў масоўках. Бывала, у «Лявонісе» Аляксандр Ільінскі (Пан) сцэбане бізуном па нагах — балюча і... прыемна: заўважыў! А як цудоўна спявала Зінаіда Канпелька...

Першы раз выйшла ў сапраўднай ролі ў «Тані» Арбузава. Гаварыла некалькі слоў, адбівала далонямі нейкую мелодыю. Колькі было хвалявання! Потым у «Жыве на свеце жанчына» Аграноўскага іграла сакратара парткама. Па сцэнарый ляжала на канапе з Лізаветай Парфёнаўнай Мацісавай і ела яблык. Калі кусала яго, увесь час думала, каб хоць не папярхнуцца, каб не сапсаваць

Пісарава ў ролі Іветы Пацье са спектакля «Матухна Кураж і яе дзеці» па п'есе Б. Брэхта.

Рызыка? Вядома! Ды яшчэ якая! Для Людмілы і радасць, і гора: такая адказнасць! І часу не застаецца. 22 лісты тэксту, даўжэзныя маналогі... Дома — маленькая дачушка. Апанаву адчай, слёзы — ракой. Валера запатрабаваў: кідай, хопіць псаваць здароўе! Не згадзілася. Тады ён сказаў: «Спрабуй!» Калі ўжо не атрымаецца, то, напэўна, не суджана стаць актрысай. А актрысай быць вой як хацелася!

І вось Мінск. Незнаёмая для глядача Пісарава на сцэне. (Чакалі ж народную Глебаўскую!) Божухна, як арганічна яна ўплылася ў спектакль! Ходзіць, перавальваючыся з боку на бок, быццам качка, саладжавым голасам разнісіць заразу, мышынымі вочкамі шнырыць па закутках душ — вяршыць падман і злачынства. Грубая, хітрая і самаўпэўненая, Матруна губіць людскія душы, побач з ёй ніхто не ўратуецца ад цемры.

Ад слёз —

да станоўчых рэцэнзій

Шквал апладысментаў сцвярджаў: гэта перамога! А актрыса, не вытрымаўшы напружання апошніх дзён, зачыніўшыся ў грымёрцы, проста плакала. Назаўтра пахвальныя рэцэнзіі ў прэсе, а далей — прэмія Беларускага тэатральнага аб'яднання.

У яе быццам крылы выраслі за спінай! Новы этап творчасці — Ульяна Юрская ў спектаклі «Трывога» А. Петрашкевіча. Як прызнаваўся потым аўтар, ролю гэту пісаў спецыяльна для Людмілы, паглядзеўшы яе Матруну. Вясковая жанчына, у якой муж памёр ад гарэлкі, спіўся і загинуў сын, не ведала шчасця ў жыцці. У спек-

таклі мы сустрэліся з ёй якраз пасля трагічных хвілін: толькі што пад коламі трактара загинуў Сцёпка, якога, неадаядачы, недасыпаючы, яна гадала, спадзявалася, што ў старасці ён яе не пакіне. І вось цяпер адна-адзіночкая. Сцэна ў судзе асабліва ўразіла. Маці выступае супраць загинуўшага сына, жорстка і справядліва асуджаючы п'янства, прыняўшы бок забойцы свайго дзіцяці. Шчыра і бясхітрасна Пісарава «пражывае» жыццё Ульяны на сцэне. Гэта ж шчыра і проста іграе яна Юрскаю ў фільме «Нядзельная ноч», знятым В. Туравым. З такой амаль дакументальнай праўдзівасцю раскрывае актрыса вобраз гераіні, што прафесіянальны тэатральны крытык, галоўны рэдактар часопіса «Искусство кино» Я. Суркоў усклікае: «Якое гэта высокае мастацтва, і якая гэта высокая прастата!» А былы галоўны рэжысёр Коласаўскага тэатра Ю. Шчарбакоў «адпускае» камплімент: «Гэта айсберг, дзе толькі 1/3 часткі наверх, а 2/3 — пад вадой», даўшы зразумець, што талент актрысы не цалкам раскрыты.

Дарагія сэрцу ролі? Яны ўсе былі для Пісаравай выпакутаваныя. Івета Пацье са спектакля па п'есе Б. Брэхта «Матухна Кураж і яе дзеці», Фіса з «Пунсвай кветачкі» паводле Аксакава, Разалія з «Філумены Мартураны» Эдуарда дэ Філіпа, Кісельнікава з «Багны» А. Астроўскага, Нета з «Маскоўскага хору» Л. Петрушэўскай, Варвара Іванаўна Далгова з «Касаткі» А. Талстога, Зося з «Салгалі Богу, салгалі» А. Ждана... Ды і ці пералічыш усё! Нельга не ўспомніць ролю Маці са спектакля А. Дударова «Парог», дзе Людміла Іванаўна (каторы раз!) перажывала трагедыю разам са сваёй гераіняй.

Радавалася Людміла, калі была работа. Але калі гадамі чакаеш з'яўлення свайго прозвішча ў загадзе аб прызначэнні на ролю, пакутуеш ад думкі: а ці патрэбна я тэатру? Былі такія перыяды і ў Пісаравай. Як казала сама актрыса: творчыя пакуты прыносяць плён, а пакуты ад беспрацоўя, незапатрабаванасці — забіваюць, калечаць. Простым смяротным часам хочацца ўвільнуць ад работы, а для натуры творчай беспрацоўе — быццам жыццё без паветра.

— Думаецца, што артыст працуе за грошы? — даводзіла яна. — Самавыказанне — даражэй за грошы, калі ўсю сябе, без астатку аддаеш ролі, іграеш самазабыўна, зліваешся са сваім героем у адно цэлае, калі глядач табе паверыў і прыняў — вышэйшая ўзнагарода. А зрабіць яе можна толькі калектывам, адзін, колькі ні ўпірайся, спектакль не зробіш. Поўнае ўзаемаразуменне, добразычлівасць, давер, спагада і падтрымка, як у нармальнай, здаровай сям'і, — палова поспеху.

За беззапаветную любоў да тэатральнага мастацтва, адданае служэнне глядачу Людміла Пісарава ў 2002 годзе была ўдасцёна дзяржаўнай узнагароды — ордэна Францыска Скарыны.

Як ёй хацелася сыграць Васу Жалязнову! Яна «выспела» для гэтай ролі і вельмі чакала свайго рэжысёра. Не дачакалася... Пасля доўгай і цяжкай хваробы Людміла Іванаўна Пісарава пакінула свае нясыграныя ролі сённяшняму пакаленню артыстаў, якія, будзем верыць, дастойна праявяць сябе на славу таі Коласаўскай сцэне.

Таццяна КУЗЬМІЧ.

г. Віцебск

Мальвіна (Л. Пісарава) і Настачка (Н. Аладка) у знакамітым спектаклі коласаўцаў «Несцерка» В. Вольскага.

было адкуль: мама не мела ўжо здароўя. (І не дзіва! Гады няволі ў фашысцкім канцлагеры аднялі яго. Побач з Надзеяй Васільеўнай усе пакуты вынесла і маленькая Людмілка). Трэба было зарабляць.

З яшчэ большай апантанасцю іграла ў народным тэатры, якім кіраваў у той час галоўны рэжысёр Коласаўскага тэатра Барыс Міхайлавіч Браганцаў. Майстар не мог не заўважыць будучую актрысу. Сустрэча з ім — першая прыступка на прафесійную сцэну. Менавіта ён прапанаваў Людміле пайсці вучыцца ў тэатральную студыю. Заняткі праводзіліся вечарам, таму можна было і працаваць. Але на той час у сям'і Пісаравых быў ужо гадавалы сыноч, і Браганцаву давалося прасіць дазволу на вучобу Людмілы ў яе мужа. Валера, хоць і хацеў, каб жонка была настаўніцай ці ўрачом, згадзіўся. Проста не мог па-іншаму, бо бачыў, што без тэатра жыццё каханай будзе няпоўным.

Вучоба ў студыі — яшчэ адна прыступка да прафесіяналізму. Ці стала б яна актрысай, калі б не цудоўныя педагогі, незабыўныя майстры, што не толькі прынеслі славу Коласаўскаму тэатру сваім мастацтвам, але і выхавалі цэлую плеяду таленавітых паслядоўнікаў? Напэўна, не. Атмасфера добразычлівасці, разумення, агульнай радасці за нейкія знаходкі, суперажыванне, калі нешта не атрымлівалася, гатоўнасць тут жа дапамагчы панавалі ў студыі. Здольная вучаніца ўбіраў у сябе як губка, кожнае слова, кож-

сцэну. Вельмі баялася Лізаветы Парфёнаўны. Канапа хадзіла хадзіла ад дрыжыкаў маладзенькай актрысы.

Усё было: і поспехі, і няўдачы. Да сваёй асноўнай ролі, наступнай прыступкі, пасля якой адчула сябе сапраўднай актрысай, заваявала трывалася месца на сцэне, ішла яна амаль сем гадоў, выконваючы другарадныя, нічым не адметныя ролі, набіраючыся майстэрства. Адчувала, што здольная на большае.

Хто даверыць

галоўную ролю?

Знайшоўся рызыкавы чалавек, разумны рэжысёр, педагог, які заўважыў у сарамлівай маладзенькай жанчыне вулкан таленту. Барыс Уладзіміравіч Эрын заўсёды прыносіў у тэатр струмень абнаўлення. У 1971 годзе адбылася прэм'ера пастаўленага ім спектакля «Улада цемры» Л. Талстога з Янінай Казіміраўнай Глебаўскай у ролі Матруны. Цудоўны спектакль, найскладанейшая, цікавая роля! Людміла іграла ў ім суседку, сваццю. Прысутнічала на рэпетыцыях, чула ўсё, чаму вучыў, чаго хацеў ад Глебаўскай рэжысёр.

Тэатр у той год ад'язджаў на гастролі ў Мінск. Ужо быў сфарміраваны рэпертуар, надрукаваны афішы. І заставалася да ад'езду 8 дзён. Раптам Яніна Казіміраўна моцна захварэла. Што рабіць? Барыс Уладзіміравіч не разгубіўся: тэрмінова ўвесці Людмілу Пісараву!

Бенефіс заслужаных артыстак Беларусі Валянціны Петрачкавай (злева) і Людмілы Пісаравай, якіх віншуе народны артыст СССР Фёдар Шамаў.